

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Назимко Олени Вікторівни

«Когнітивні особливості формування розумових дій породження та сприйняття іншомовного висловлювання у студентів»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеню кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Актуальність теми. У сучасний період суспільних змін і розширення освітнього, економічного і наукового простору знання іноземної мови стає нагальним питанням сьогодення. Заклади вищої освіти стоять на шляху інтенсифікації процесу навчання. Відповідно особлива увага приділяється підвищенню ефективності навчання студентів та їх іншомовній мовленнєвій компетентності. Дослідження стану проблеми в психологічній науці показало, що для підвищення ефективності засвоєння іноземних мов необхідно вивчити психологічні механізми породження і сприйняття іншомовного висловлювання і застосовувати їх у практиці реального навчання у вишах. Тому актуальність розробки проблеми когнітивних особливостей розвитку розумових дій породження та сприйняття іншомовного висловлювання у студентів Назимко Оленою Вікторівною не викликає сумнівів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Об'єктом дослідження відзначено психологічні особливості формування розумових дій у процесі оволодіння іноземною мовою, предметом – когнітивні особливості розумових дій породження та сприйняття іншомовного висловлювання у студентів.

Відповідно до об'єкту, предмету та актуальності дисертаційного дослідження, мета роботи полягає у визначенні когнітивних особливостей психологічного механізму породження і сприйняття мовленнєвого висловлювання як основи розвитку іншомовної мовленнєвої компетентності студентів.

Досягнення мети дисертанткою Назимко О.В. реалізовано через здійснення етичного аналізу уявлень щодо психологічної природи мови, мовлення і мислення, визначення актуального для студентського віку рівня іншомовної мовленнєвої компетентності; обґрунтування системи засобів діагностики та розвитку іншомовної мовленнєвої компетентності студентів через формування умовних дій як способу вирішення лінгвістичних завдань.

У вступі дисертантка освітлює актуальність обраної теми, формулює об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, розкриває його наукову новизну, практичне значення, наводить дані щодо апробації і впровадження результатів дослідження.

У першому розділі роботи розкрито теоретичні підходи до вивчення розвитку мовленнєвої компетентності студентів в умовах вивчення іноземної мови, а також особливостей мисленнєвих дій у процесі іншомовного мовлення. Автором логічно обґрунтовано доцільність вивчення саме когнітивних особливостей формування мовленнєвих дій у процесі навчання іноземної мови.

У другому розділі дисертації представлено результати констатувального дослідження, спрямованого на визначення структури і змісту розумових дій при вирішенні лінгвістичних завдань з породження і сприйняття мовленнєвого висловлювання, вивчення типологічних особливостей профілів студентів щодо ритму розумових дій та стратегії навчання. Слід відзначити особливу увагу дисертантки до змістовного опису та інтерпретації отриманих кількісних даних.

Цінними, на нашу думку, є результати розробки та апробації методики діагностики змісту і структури розумових дій студентів у навчальному процесі. Згідно до теоретичної моделі психологічного механізму перцептивного і індуктивного мовлення автором було створено діагностичний інструментарій для дослідження. Визначено та описано зв'язок між когнітивно-сисловою структурою та ефективністю рішення лінгвістичних завдань студентів.

Особливої уваги заслуговує аналіз типів навчальних завдань та їх відповідності змісту і структурі реальних розумових дій, здійснюваних в процесі породження і сприйняття мовленнєвих висловлювань з метою подальшої

зробки комплексу ефективних методів цілеспрямованого розвитку мовленнєвої компетентності студентів на основі виявлених закономірностей.

У *третьому розділі* обґрунтовано та описано принципи побудови, структура, зміст, і етапи реалізації формувального навчального експерименту, який проводився в умовах навчання у виші, спрямованого на розвиток мовленнєвої компетентності на основі формування дій з породження і сприйняття мовленнєвих висловлювань, наведено характеристику розвивальної програми, результати формувального експерименту.

На основі психологічної моделі розроблений інноваційний е-курс навчання іноземної мови онлайн «Smart Grammar», який знайшов нові можливості навчального середовища як своєрідного навчального полігону з оперативним зворотнім зв'язком і миттєвим самоконтролем. Визначено, що весь предмет в згорнутому вигляді може бути відображений в компактному форматі когнітивно-сислової структури, що вивчається і, навпаки, бути логічно розгорнутий на основі чіткого алгоритму навчально-пізнавальних і практичних дій, він легко піддається програмуванню. Формування розумових дій у студентів з метою розвитку їх мовленнєвої компетентності здійснено в межах формувального навчального експерименту, який дозволив емпірично довести, що ефективність когнітивного і особистісного розвитку студентів, що досліджувалися в рамках різних навчальних стратегій, обумовлена способами їх когнітивної діяльності, які, в свою чергу, детерміновані широтою їх когнітивно-сислового орієнтування.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Достовірність одержаних результатів підтверджується теоретичною обґрунтованістю основних положень дослідження, репрезентативністю вибірки, застосуванням методичного комплексу, який відповідає меті та завданням дослідження, методів математичної статистики, всебічним аналізом результатів дослідження. Дисертаційний матеріал викладений аргументовано, відзначається доказовістю та переконливістю.

Наукова новизна дисертаційної роботи не викликає сумнівів, оскільки в ній вперше визначено орієнтувальну основу розумових дій з породження і сприйняття мовленнєвого висловлювання; вперше виявлено відповідність розумових мовленнєвих дій, що визначаються структурно-смісловим зв'язком, метокогнітивній стратегії навчання та високому рівню мовленнєвої компетентності студентів; розширено уявлення про індивідуально-типологічні особливості змісту і структури розумових дій при вирішенні лінгвістичних завдань породження і сприйняття іншомовного висловлювання; іншомовну мовленнєву компетентність шляхом включення до її характеристики розумових дій з породження і сприйняття іншомовного висловлювання як одиниці мовленнєвої дії; когнітивні особливості формування мовленнєвих дій через виявлення зв'язку між складністю когнітивно-сміислової структури та ефективністю розумових дій з породження і сприйняття іншомовного висловлювання, виражену в показниках повноти, швидкості і точності рішення лінгвістичних завдань студентами.

Практичне значення отриманих результатів полягає у створенні програми цілеспрямованого розвитку мовленнєвої компетентності студентів на підставі моделювання реальних розумових дій, спрямованих на смислову інтерпретацію мовленнєвого висловлювання на основі визначення зв'язків його компонентів з системотворчим ядром.

Завдяження та побажання щодо змісту дисертації. Поряд із позитивною характеристикою роботи в цілому хотілося б висловити декілька зауважень та побажань:

1. Характеристика профілів досліджуваних значно витрала б, якби дисертанткою був зроблений порівняльний аналіз профілів студентів і аспірантів.
2. Визначення специфіки розумових дій студентів було б більш повним, якби автором було проаналізовано відмінності когнітивно-сміислової структури студентів у порівнянні з когнітивно-сміисловою структурою викладачів.

3. Надбанням роботи є системний аналіз мовленнєвої діяльності з породження й сприйняття мовленнєвих висловлювань у контексті перцептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності, таких як читання, письмо, аудіювання та говоріння. Наведені характеристики мовленнєвих дій є новими. Був би доцільним більш детальний аналіз цих характеристик у контексті практики.

4. Дуже цікавим є експериментальний е-курс навчання іноземної мови онлайн, що орієнтований на цілеспрямоване формування розумових дій з породження й сприйняття іншомовних висловлювань. Було б доречно порівняти і виокремити специфіку розумових дій традиційного і іноваційного е-навчання.

Визначені зауваження суттєво не впливають на значення виконаної роботи, не зменшують цінності та наукового рівня дисертації.

Загальний висновок

1. Дисертаційна робота Назимко Олени Вікторівни «Когнітивні особливості формування розумових дій породження та сприйняття іншомовного висловлювання у студентів» є завершеним науковим дослідженням, що присвячено актуальній та практично важливій темі.

2. Дисертація містить нові, оригінальні теоретичні та практичні розробки, які є результатом пошуку, здійсненого на високому науковому рівні з кваліфікованим використанням сучасних методів психологічного дослідження. Отримані результати в повній мірі є новими, оригінальними та достовірними та суттєво поглиблюють наукові уявлення про специфіку розвитку іншомовної мовленнєвої компетентності в умовах вишу.

3. Зміст, обсяг, структура та оформлення дисертації відповідають вимогам, що висуваються МОН до подібного роду наукових праць.

4. Автореферат за змістом ідентичний основним положенням дисертації.

5. Основні наукові результати повністю викладено в необхідній кількості статей, опублікованих у наукових фахових виданнях, та оприлюднено на наукових конференціях.

6. Дисертаційна робота «Когнітивні особливості формування розумових дій породження та сприйняття іншомовного висловлювання у студентів»

відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, які висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук, а її авторка – Назимко Олена Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент -

кандидат психологічних наук, доцент
кафедри практичної психології
Маріупольського державного університету

О.В. Стукалка

Особистий підпис	<i>Стукалка О.В.</i>
підписують	<i>[Signature]</i>
Начальник заочного відділу	<i>[Signature]</i>

2011.12